

SODELOVANJE DRŽAV SEVERNOATLANTSKEGA PARTNERSKEGA SVETA OB VEČJIH NESREČAH

Enhanced practical Cooperation of EAPC Countries in the Field of Disaster Relief

Jasmina Karba* UDK 327.51(4+73):614.8

Povzetek

Obseg in vsebina sodelovanja držav Severnoatlantskega partnerskega sveta na področju civilnega načrtovanja ukrepov za krizne razmere se iz leta v leto krepi. Leta 1997 je bilo na tem področju predlagano povečanje sodelovanja držav ob naravnih in drugih nesrečah velikih razsežnosti, ki zahtevajo mednarodno pomoč. Po pridobitvi soglasja ustreznih organov zveze NATO so predstavniki držav uskladjili delo za uresničitev zamisli. Za ta namen je bil na sedežu zveze NATO ustanovljen t.i. Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesrečah ter pripravljeni dokumenti za možno aktiviranje evroatlantske enote za pomoč. V prispevku so navedene naloge in pristojnosti centra ter značilnosti sestave in delovanja enote.

Abstract

The scope and content of the Euro-Atlantic Partnership Cooperation Council countries' cooperation in the area of civil emergency planning are increasing every year. In this respect an initiative for enhanced practical cooperation in the field of international disaster relief was introduced in 1997. After the initiative was approved by relevant NATO bodies, the representatives of EAPC countries discussed and finalised a plan of activities for the establishment of a Euro-Atlantic disaster response capability. For this purpose a Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre was established at NATO Headquarters and basic rules were adopted for the operation of the Euro-Atlantic Disaster Response Unit in the event of emergency.

Sodelovanje držav Severnoatlantskega partnerskega sveta (države EAPC) je leta 1997 dobilo nove razsežnosti tudi na področju sodelovanja ob velikih nesrečah.

Predstavniki zveze priznavajo, da civilna področja delovanja zveze NATO (med njimi predvsem povečana skrb za varstvo okolja, raziskovalno in razvojno delo ter pomoč ob velikih nesrečah na mednarodni ravni) dobivajo razsežnosti, ki si jih snovalci programa Partnerstvo za mir leta 1991/92 niti zamisliti niso mogli. Mnogo predstavnikov zveze NATO odkrito priznava, da je danes severnoatlantska zveza prvenstveno zveza sodelovanja držav na civilnih področjih in šele nato vojaška zveza.

Pobuda za novo obliko sodelovanja

Ruska federacija je na plenarni seji višjega odbora zveze NATO za civilno načrtovanje ukrepov v Moskvi maja 1997 predlagala, da se poveča vsebina in obseg sodelovanja držav ob velikih nesrečah, ko je potrebna pomoč na mednarodni ravni.

Na podlagi te pobude in ob upoštevanju dokumenta, ki opredeljuje načela zveze NATO za pomoč ob nesrečah, so ministri držav EAPC soglašali s predlogom za vzpostavitev mehanizmov, ki bodo zagotavljali usklajeno delovanje ob nesreči velikih razsežnosti. S tem je bilo formalno možno začeti pripravo ustreznega dokumenta.

Usklajevanje dokumenta, ki je bilo vse prej kot preprosto, je njegovo naravo spreminjalo od pretežno politične do tehnično-strokovne. Končna rešitev (zmes obeh) zagotavlja pravočasno ukrepanje ob nesrečah ob poprejšnjem zagotavljanju političnega nadzora in upoštevanju stroke.

Pri pripravi dokumenta so se kopja posebej lomila pri razmejevanju pristojnosti med zvezo NATO in Uradom za usklajevanje humanitarnih aktivnosti Organizacije združenih narodov. Ta je namreč osrednji organ za usklajevanje pomoči ob velikih nesrečah na mednarodni ravni.

Dokument o povečanem sodelovanju držav EAPC pri mednarodni pomoči ob nesrečah

Dokument z izvirnim naslovom Enhanced Practical Cooperation in the Field of International Disaster Relief opredeljuje načela mednarodne pomoči ob nesreči, ustanovitev Evroatlantskega centra za usklajevanje pomoči ob nesrečah (EADRCC - Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Center) in aktiviranje evroatlantske enote za pomoč (EADRU-Euro-atlantic Disaster Response Unit).

Izhodišča za pripravo dokumenta so bila, da so naravne in tehnološke nesreče še vedno vzrok večine groženj prebivalcem držav članic EAPC, da se bo zaradi demografskih in tehnoloških dejavnikov v prihodnje povečala ogroženost ljudi, da so prizadete države prvenstveno same odgovorne za ukrepanje ob nesrečah, da je ob nesrečah velikih razsežnosti potrebna pomoč na mednarodni ravni in da Urad OZN za usklajevanje humanitarnih aktivnosti (OCHA - United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) ostaja glavno središče za usklajevanje operacij pomoči na mednarodni ravni.

Temeljna načela dokumenta so:

- država, ki jo je prizadela nesreča, je primarno odgovorna za usklajevanje ukrepov ob nesreči
- OZN ohrani primarno vlogo pri usklajevanju operacij mednarodne pomoči, zato si bo EADRCC prizadeval, da bo dejavnosti OZN dopolnil in da na območju EAPC držav ne bo podvajal dejavnosti
- vloga EADRCC bo usklajevalna in vodstvena
- ob nesrečah bodo države same odločale o morebitni pomoči in tudi o načinu pomoči (v sodelovanju z EADRCC ali z dvostranskim dogovarjanjem z državo, ki jo je prizadela nesreča)
- da bosta EADRCC in EADRU ustanovljena in delovala po načelu, da vsak plača svoje stroške; to pomeni, da bodo države, ki bodo dale na voljo sile in sredstva za EADRU, morale zagotoviti sredstva za plače,

* Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 21, Ljubljana

zavarovanje, usposabljanje, socialno varnost, prevoze in oskrbo svojih državljanov (vse to bo veljalo za usposabljanja, vaje in delovanje ob nesreči); podobno bodo države, ki bodo ponudile osebje za delo v EADRCC, same krile stroške za plačo, zavarovanje, socialno varnost.

Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesrečah

Center je na sedežu zveze NATO v Bruslju kot sestavni del direktorata zveze NATO za civilno načrtovanje ukrepov med kriznimi razmerami. Najpomembnejše naloge centra so tri:

- po vlogi države, ki jo je prizadela nesreča, ali na pobudo UN-OCHA o tem obvesti organe zveze NATO
- v tesnem sodelovanju z UN-OCHO usklajuje pomoč državi EAPC
- deluje kot središče za izmenjavo informacij in vzdrževanje stikov z drugimi mednarodnimi organizacijami pri pomoči ob nesrečah.

Center bo v okviru svojih rednih nalog:

- v tesni povezavi z Urdom OZN za usklajevanje humanitarnih aktivnosti skrbel za izmenjavo podatkov o stanju na področju nesreč
- pripravljaj načrte in postopke in pri tem upošteval nacionalne ocene ogroženosti, dvo- in večstranske dogovore in zmožnosti posameznih držav za nudenje pomoči
- pripravil in vzdrževal seznam sil in sredstev, ki jih posamezne države lahko dajo na voljo za mednarodno pomoč ob nesrečah velikih razsežnosti
- ob nesreči pomagal pri hitri sestavi in delovanju EADRU
- s pomočjo skupnih usposabljanj in vaj ob upoštevanju programov zveze NATO in dejavnosti v posameznih državah zagotavljal učinkovitost osebja EADRCC in EADRU (povečanje povegljivosti).

Center bo ob prispetju vloge za pomoč:

- od kontaktne osebe v prizadeti državi po potrebi pridobil dodatna pojasnila o nesreči in razmerah v prizadeti državi
- med posvetovanjem z UN OCHA določil svojo vlogo pri ocenjevanju potrebe po pomoči
- državam posredoval vlogo za pomoč in druge znane podatke o nesreči
- po potrebi sodeloval pri delu skupin za ocenjevanje in usklajevanje OZN (UNDAC - United Nations Disaster Assessment and Coordination Team); izjemoma bo, kadar skupina UNDAC ne bo delovala, ocenjeval razmere ob nesreči
- državam posredoval rezultate dela skupine za ocenjevanje in usklajevanje.

Center bo pred aktiviranjem evroatlantske enote za pomoč in med njim:

- državam posredoval poročilo o potrebni pomoči
- pridobil ponudbe za pomoč iz držav
- obvestil prizadeto državo o ponudbah pomoči
- spremljal delovanje enote in po potrebi predlagal dodatne sile za opravljanje del v okviru enote.

Evroatlantska enota za pomoč

Evroatlantska enota za pomoč nima stalne sestave, temveč bo zmes nacionalnih civilnih in vojaških "elementov" (usposobljeno osebje za zaščito, reševanje in pomoč, reševalna oprema in sredstva pomoči), ki jih bodo prostovoljno ponudile posamezne države v sodelovanju z OZN in drugimi mednarodnimi organizacijami. Sestava in velikost enote bosta določeni za vsako nesrečo posebej.

EADRU bo delovala ob veliki naravni ali tehnološki nesreči na območju držav EAPC na prošnjo prizadete države ali kot podpora delovanju mednarodne organizacije.

Po prispetju vloge za pomoč se bodo države EAPC (ob upoštevanju podrobne ocene razmer ob nesreči) odločile o uporabi svojih sil in sredstev v okviru enote. Enota bo aktivirana, ko bo najmanj ena država ponudila svoje sile in sredstva na pobudo EADRCC. Ko bo enota sestavljena, bo na voljo lokalni agenciji prizadete države za vodenje ukrepov ob nesreči.

Zemljepisno bo področje delovanja omejeno na države EAPC. V izjemnih primerih, če bo pomoč potrebna državi nečlanici EAPC ali če bo sodelovanje sporno, bo EADRCC pred vsako njegovo dejavnostjo pridobil politično soglasje ali navodilo EAPC.

Po aktiviranju EADRU bo EADRCC obveščal generalnega sekretarja zveze NATO in po potrebi EAPC ter višji odbor za civilno načrtovanje ukrepov.

Sklep

Ustanovitev Evroatlantskega centra za usklajevanje pomoči ob nesrečah in evroatlantske enote za pomoč bo vplivala na mednarodno sodelovanje naše države pri varstvu pred nesrečami. Aktivno sodelovanje bo nedvomno povečalo ugled in pomen naše države pri prizadevanjih za izboljšanje ukrepanja ob nesrečah velikih razsežnosti. Za to imamo na voljo dve možnosti:

- imenovati predstavnika naše države, ki bo za določen čas delal v evroatlantskem centru za usklajevanje pomoči, in
- določiti enote za zaščito, reševanje in pomoč, s katerimi bi naša država lahko sodelovala v okviru evroatlantske enote za pomoč.